

פתיחה:

שלום לכולם. ברוכים הבאים לשבוע העשירי של "עיניים על עזה", המפגש היומי. זהו שילוב של מחאה ולמידה. המפגש הראשון שלנו לפני תשעה שבועות היה עם עדי רונן ארגוב, שדיברה על חשיבות העדות, ולמה זה קריטי, למה זה חשוב לשמוע עדות ממקור ראשון, ולמה חשוב לנו להעיד על סבל תושבי עזה, ועל מה שנעשה בשמנו. אז אנחנו אסירי תודה, במיוחד למנוא אל-מסרי, בת עזה. היא רצתה לשתף את דבריה איתנו ולספר לנו את סיפורה וסיפור משפחתה בשנתיים האחרונות. מנוא תדבר בערבית, בליווי פרופסור עמליה סער מאוניברסיטת חיפה. למי מאיתנו שאינו מבין ערבית, יש תרגום סימולטני. עמליה ומנוא ידברו במשך שבע עד עשר דקות ואז נשאיר גם זמן לשאלות שלכם. אני מזכירה שמי שרוצה לשאול שאלות מוזמן לכתוב אותן בצ'אט, ועמליה תקרא אותן ותתרגם למנוא.

הרצאה-שיחה:

עמליה : תודה רבה. שלום, טוב, ברוכה הבאה מנוא, תודה שבאת לדבר איתנו.

מנוא : וגם אני שמחה שאתם כאן איתי.

עמליה : תודה. תתארי את המצב בעיר עזה היום.

מנוא : המצב בעיר עזה קודר מאוד. כל היום לא שומעים אלא הפצצות או אמבולנסים, או ירי בגלל שהידיים או בעיות בין אנשים. המצב באמת קודר, מזג האוויר חם, ויש משהו, את יודעת, אבק... והתנאים שלנו, ועליות מחירים. המצב בעזה מזיק וקשה מאוד.

עמליה : איפה את? איפה את והמשפחה שלך גרות כרגע?

מנוא : המשפחה שלי, בעלי והבת שלי והילדים שלה שוהים במועצה המחוקקת. זו הפעם השמינית שנאלצנו לעזוב את ביתנו.

עמליה : הפעם השמינית?

מנוא : כן.

עמליה : תתארי את הדירה שבה את גרה.

מנוא : הדירה הזו היא בעצם רק חצי ממנה, וסגרו אותה בשבילינו. היא עשויה מגבס כי הבעלים רצו להשכיר, וכמובן שהשכירות גבוהה. הקיר פונה לקיר אחר שעשוי מבד, אז אני מכסה אותו בבד. ואם טיל או פגז פוגע, הבד ייפול מיד. רק בד, אין חלון ואין דלת. ואז המרפסת שבה אני יושבת ומבשלת בלי קיר. אז לא ברור איך אפשר להסתדר כאן. בקושי ראויה למגורים.

עמליה : באיזה קומה?

מנוא : בקומה השלישית. הסלון והמטבח חשוכים, בלי אוויר או אור—חושך מוחלט.

עמליה : ספרי קצת על הבית שלך לפני שבאתם לעזה. איפה גרתם, ומה קרה?

מנוא : היינו בבית חאנון. כמה יפה היה הבית שלנו שם. הייתה גינה בחוץ, ועבדתי שם... הייתה לי אדמה, כן, מלאה פירות וירקות. שש שנים עבדתי שם, ובסוף הבית אבד, והאדמה הופשרה (נהרסה בדחפורים), ואז עזבנו.

עמליה : וכמה פעמים נעקרתם?

מנוא : שמונה פעמים, שמונה פעמים.

עמליה : ספרי, מה מצב האוכל והמים? האם יש מספיק אוכל?

מנוא : אוכל... אנחנו אוכלים כדי לשרוד, לא כדי לשבוע. כשבועיים נתנו לכל אחד רק חתיכת לחם אחת. כמובן שאין ארוחת ערב למבוגרים, והילדים מקבלים קצת חלב מעורבב בסולת. לארוחת צהריים אנחנו אוכלות עדשים. יש לי בעיות עם קטניות, אז אני לא יכולה לאכול אותן. כמובן אין פירות, אין בשר, אין כלום. לא היה שום דבר, ועכשיו, רק כשמתחיל להגיע סיוע... את יודעת, הכול נגנב; אנשים גונבים ומוכרים במחירים גבוהים. למשל, קילו סוכר היה 600 שקל, ובקבוק שמן 80. דברים ממש מוזרים. אז יש לנו סוכר יום אחד, ואז הולכים יומיים או שלושה בלעדיו.

עמליה : וואו... ומה לגבי מים לשתייה ובישול?

מנוא : מים... צילמתי תמונה לשלוח לכם כדי להראות איך אנחנו ממלאים מיכלי מים, אבל אני לא חושבת שזה בריא בכלל. כי לעיתים קרובות יש לנו בעיות בקיבה, והילדים הקטנים חולים מהר. מביאים את המכלים, ואנשים עומדים אחד על השני למלא מים, וזה כשזה בחינם, בלי כסף. אנחנו הולכות למקום למטה, שבו מוכרים בקבוק גדול בשניים או שלושה שקלים, ואנחנו קונים לשימוש ביתי בשירותים או לכל דבר אחר בבית, אנחנו נותנים לאדם כסף והוא שואב לנו מים מלוחים.

עמליה : כן.

מנוא : לשטיפת כלים ולשירותים, וזה מים מלוחים.

עמליה : כן, ואיך זה משפיע על היגיינה? ספרי קצת על בריאות המשפחה, וגם עלייך.

מנוא : טוב, יש לי סוכרת, לחץ דם, ומחלות כרוניות, והנכדה שלי גם הייתה חולה ועברה ניתוח בכיס המרה. היא צריכה ניתוח נוסף ומעקף, כי צריך להסיר את הטחול שלה. והנכדה השנייה שלי הוכתה בעין על ידי ילד, היו לה שלוש ניתוחים והושלתה עדשה. בעלי חולה בהפטיטיס B ויש לו הרבה בעיות בריאות. כמובן, אין תרופות. התרופות לא זמינות. כל יומיים אני לוקחת כדור, אבל אני סובלת כל הלילה ממנו; התרופה שהשתמשתי בה קודם לא זמינה. כן, ד"ר עלאא נעים רשם לי אותו כי עברתי צנתור לב.

עמליה : תהיי בריאה

מנוא : תודה לך, הילדים הקטנים... הם מקבלים פריחות, כפי שאת יודעת, יש זיהום באזור.

עמליה : תארי קצת את הסביבה והמצב הנוכחי.

מנוא : האשפה והביוב... הסביבה באמת הפסד. עזה הייתה... רחוב א-נאסר היה מהרחובות היפים ביותר, אבל עכשיו הכול זבל. שוק פיראס, שהיה מאתריה של עזה, הוא עכשיו כולו ערימות זבל. כמובן, הביוב היכן שהאוהלים נמצאים, חוסמים את הרחובות כאן בא-נאסר, וכל אחד עושה את הביוב שלו בכביש, והאשפה נזרקת לרחוב, אז את הולכת לא יודעת איך לחיות. וכמובן, תישכחי מהאבק, ו...

עמליה : עם כל זה, הם רוצים להוציא לכם צו ללכת דרומה. איך זה משפיע עלייך?

מנוא : מאותו יום ועד היום, אני רוצה לומר לך: כל מה שקרה במלחמה זה דבר אחד, ומה שקרה עכשיו מכביד עליי. זה קשה מאוד, כי אין יכולת לצאת, באמת לא אפשרי... אני מאחלת מוות לפני שיגיע אותו יום שבו אוכרח לברוח לדרום.

עמליה : חס וחלילה.

מנוא : אני אומרת לך, זה בדיוק תחושה רעה מאוד. להיעקר שוב, אני מתכוונת בפעם התשיעית או העשירית, באמת...

עמליה : ותגידי לי: איך האינטרנט שם? והאם יש לכם חשמל באופן סדיר?

מנוא : כן, נכון. יש לנו סוללות ופאנל סולארי. אנחנו טוענים את הפאנל הסולארי, ואז מחברות את האינטרנט וטוענות את הטלפון.

עמליה : ומה עשיתם בנוגע לחום הקיצוני? הוא היה מאוד חזק.

מנוא : טוב, ביקשתי מאמירה להביא מזגן, אבל זה לא עבד. יש לי רק חתיכת קרטון שאני מניפה לעצמי כל הלילה, והכול...

שאלות ותשובות:

עמליה : יש הרבה שאלות. אזמין את אמירה לשאול את השאלה הראשונה, ואז אקרא את שאלות האנשים שהגיעו. בבקשה, אמירה.

אמירה : כן, מנוא, יקירתי. אם היית חייבת לעזוב את הבית שלך עכשיו, מה היית עושה?

מנוא : טוב, יש לי אוהל, ובכנות, בתרחיש הגרוע ביותר... תגידי: "יש לנו אוהל", לבנות שלי יש אוהלים, ולי יש אוהל שלקחתי מבית חאנון, והשארתי רק אחד כי לא יכולתי לשאת יותר מאחד. ארזתי את חפציי בתיקים שלי, זאת אומרת... בתרחיש הגרוע ביותר, אם נכפה עלינו לעזוב, ניקח את עצמנו ונלך ליד דיר אל-בלח, בכל מקום שם. כדי להשלים את הטרגדיה עבורנו, זו באמת טרגדיה שעומדת להיות מושלמת עלינו.

עמליה : כן, ועכשיו שואלים על בתי ספר: איך החינוך של ילדים קטנים? מה המצב? והאם יש אפשרות... האם הם מקבלים שיעורים?

מנוא : הייתה תקופה קודם שנערכו שיעורים אונליין מהגדה המערבית, הם לימדו את הילדים. למשל, הבת של ביסאן, נארה עקבה אחרי השיעורים ועלתה לכיתה ב', אבל... באשר לילדים שהולכים לבתי ספר, לקייטנות, או לכל פעילות אחרת, זה לא קיים בכלל. הילדים לא מבינים כלום; אפילו אלה שבכיתה ה' לא יודעים כלום, וגם ו' אותו דבר, כלום, כלום. כל מה שהיה... נמחק מהמוחות שלהם, זאת אומרת שהם הפסידו שנתיים מלאות של בית ספר. שנתיים, כן, וכמובן עם שנת הקורונה, זה נהיה יותר משנתיים, כן. מצב החינוך שלנו עצוב. המצב כולו, בכנות, כולו גרוע מאוד, לגמרי.

עמליה : יש כאן שאלה על ההפצצות: האם הצבא מפציץ קרוב אליכם?

מנוא : יש הפצצות שמזעזעות את הבית מעוצמתן ושוברות את החלונות, ולא הכרחי שההפצצה תהיה קרובה מאוד; היא יכולה להיות בבית החולים אל-שיפא, או בעמותת ידידי החולה, או למטה במועצה המחוקקת, או שהיא יכולה להיות במנהרה, אבל המכה, כלומר ההפצצה, באמת מזעזעת אותנו בכל מקום שהיא מתרחשת. כי אין רצפות מבודדות, אז העולם ככה... והקול מגיע אלינו.

עמליה : הנה שאלה: קודם כול, הם מודים לך על השיתוף איתנו. למה בחרת לדבר עם קבוצה של ישראלים? האם פחדת לדבר איתנו? ומה את מקווה שייצא מהשיחה הזו?

מנוא : לא, באמת, הוצעה לי ההזדמנות ואהבתי את הרעיון לדבר, ואולי לקול שלי יהיה איזשהו השפעה... ואני מודה לכם, אתם שהאזנתם לי ורוצים להעביר את קולי. תודה על המאמצים שלכם, אם ייתכן, בעזרת האל, לעצור את המלחמה.

עמליה : בסדר... ויש גם הרבה אנשים כאן שכותבים: תודה על העדות החשובה שלך. ואם אפשר, ספרי לנו קצת: איך את רואה את העתיד אחרי המלחמה?

מנוא : מבחינתי, אני מדמינת שאני לא רוצה את עזה; אני רוצה לעזוב את עזה, למרות שבתחילה אמרו לי... ואני הייתי אומרת להם: אני אוהבת את עזה, זה הבית שלי, הגן שלי, האדמה שלי, ואני אוהבת את עזה, מפני שמאז שהייתי בת שבע-עשרה התחתנתי כאן. הילדים שלי בגרמניה, בברלין, ובמדינות אחרות בחו"ל, והמשפחה שלי בלוד, בעוד אני והבנות שלי כאן. לא יכולתי לעזוב ולנטוש את הבנות שלי, האם אני יכולה לעזוב את הבנות שלי?! לכן עכשיו, בעזרת השם, כשהמלחמה תסתיים, אני... בעזרת השם, אני מקווה שבבוקר המלחמה תסתיים, כדי שנוכל לעזוב את עזה, כי אני לא חושבת שזה יאפשר לאדם עם מצפון לחיות כאן. המקום הזה... באשר אליי, אני לא יכולה לגנוב או לבזוז רק כדי להיות מסוגלת לחיות? עשרת אלפים שקלים בחודש... לא מספיקים לחיים בכבוד.

עמליה : ואיך באמת הכלכלה? איך אנשים, למשל, משיגים כסף לקנות אוכל?

מנוא : רוב האנשים מקבלים את חבילות הסיוע האלה, רבים מתים בגללן, ואז הם באים למכור לנו אותן במחירים גבוהים. וכמובן, אין עמלות בנק, למשל, כשהילדים שלי שולחים לי כסף, אני הולכת לאדם שמטפל בעמלה, הוא מעביר את הכסף על שמו בבנק. אשר לכסף שלי, הוא לוקח חמישים או חמישים ושניים אחוזים ממני, כלומר הוא לוקח יותר ממחצית הסכום.

עמליה : מי לוקח את זה? מי הם?

מנוא : יש כאן אנשים שמטילים עמלות כאלה, הם אומרים לך... אני מקבלת את הכסף דרך אפליקציה... הוא נותן לי את הסכום במזומן, ואני מעבירה לו...

עמליה : כן, אני מבינה. ויש שאלה: האם חמאס עדיין מנהלת את העניינים?

מנוא : כן, סיכמתי איתך שאני לא רוצה לגעת בזה.

עמליה : בסדר, אל תדאגי, אל תדאגי.

מנוא : אני חושבת שלחמאס אין השפעה כאן, כי אם הייתה, הם היו עוצרים אנשים מלירות אחד בשני, או לגנוב אחד מהשני, או להרוג אחד את השני, או להטיל עמלות... כולם עושים מה שהם רוצים כאן, ואין... אני לא חושבת שמישהו עומד מאחוריהם...

עמליה : הנה שאלה נוספת: אמרת לנו קודם, כשדיברנו, שהבת שלך עובדת בעמותה למאבק באלימות נגד נשים. האם העמותות עדיין פועלות? האם הן עדיין פעילות?

מנוא : כן, העמותות עדיין פעילות. הייתה עמותה בדרום, המקום שלה הופצץ, וכולם הגיעו לכאן באזור הזה.

עמליה : כן, ואילו עמותות נוספות עדיין עובדות בעזה?

מנוא : יש גם את מכון תאמר, שמכשיר ילדים צעירים ומספק פעילויות פנאי ודברים כאלה.

עמליה : רבים כאן מודים לך על דבריך ושואלים: מה אנחנו יכולים לעשות?

מנוא : פשוט תגבירו את המאמצים שלכם, ותעשו לנו טוב על ידי עזירת המלחמה עלינו, ולא להגלות אותנו לדרום. באמת, שלא ניאלץ לברוח לדרום. אני לא יכולה לדמיין שאיאלץ ללכת לדרום. איזו טרגדיה, איזה צער, איזו דיכוי יפגע בנו! אני אישה זקנה, ואחרי כל הגיל הזה... עבדתי קשה בחיי כדי לנוח בזקנה, והנה אני, עדיין מותשת, ונישאר מותשים...

עמליה : ספרי לנו על הבת שלך, בעזרת השם, כשהיא תלד: איך היא תלד? בבית חולים או בבית, או מה?

מנוא : לא, היא תעבור ניתוח קיסרי ורוצה ללדת בבית החולים אל-קודס בתל אל-הווא. אבל בימים אלה, רוב הנשים עוברות ניתוחים קיסריים כי אין להן כוח ללידה טבעית בגלל... חוסר באוכל, חוסר בכל דבר. אתמול הנכד שלי אמר לי: "הו אלוהים, ריח של בשר!" אמרתי לו: "לא, סבתא... אין בשר." הוא אמר: "נשבע שאני מריח בשר," הוא התכוון לבשר משומר. וואו... אמרתי לו, בעזרת השם, מחר אביא לך בשר.

עמליה : זה אומר שיש בתי חולים שעדיין עובדים?

מנוא : כן, בבית החולים אל-שיפא מאחורינו עדיין עובד, ובאל-קודס בתל אל-הווא, ויש עוד אחד שנקרא אחמד...

עמליה : למרות ששמענו הרבה שהם הפציצו והרסו אותו.

מנוא : הוא הרוס, והם הקימו אוהלים זמניים, כפי שקרה היום בבית החולים אל-ופא. הייתי במחלקת פיזיותרפיה, וממול היה מקום מלא באוהלים, אוהלים, אוהלים, כסיוע ראשוני. אם מישהו נפצע או נהרג, עוטפים אותו כך באמצעים הפשוטים ביותר... עם הכי מעט משאבים.

עמליה : ומה לגבי תחבורה, למשל, הבת שלך...? אם היא רוצה להגיע לבית החולים, איך היא מגיעה?

מנוא : כן, אחרי שאמרנו שהיא אולי תלך ברגל, זה בערך שעה של הליכה. כיוונו אותנו למקום שיש בו מכוניות, אבל כשאת מבקשת רכב, אתמול זה היה חמישה שקלים, היום חמישים שקלים, ובכל זאת... היא הולכת ברגל.

עמליה : בסדר, האם יש קצת תחבורה, או...?

מנוא : כן, יש מעט תחבורה. היום נסעתי ברכב כמו פולקסווגן גדולה, הייתי מוכרת עליו ירקות בעבר. למכוניות כאלה יש עגלה קטנה מאחור, והם ממלאים אותה ואנשים יושבים בצפיפות; חלק עומדים, חלק יושבים. כלומר, צפיפות חונקת בכל מובן המילה.

עמליה : בטח, בטח. ונשארה לנו רק דקה אחת. יש שאלה על יתומים: מי מטפל בילדים היתומים?

מנוא : בכנות, עד עכשיו לא ראיתי מישהו מבין אלה שמתו מהמשפחה—הם מתו "רגיל", תוך כדי הליכה ברחוב, ולא בהכרח שהם לעיתים קרובות מחמאס. רוב אלה שמתו אינם מחמאס. אז אני רואה אותם כאן איתי. אותו דבר: האדון או הגב' או הדוד הוא זה שתומך בהם כלכלית. ועד עכשיו, אין שום דבר אחר.

עמליה : אין ארגון?

מנוא : לא, אין. כל הסיוע שהגיע אוחסן במחסנים, ושום דבר לא ניתן לאף אחד עדיין. אנחנו רק הולכות וקונות קילו קמח, שלקחתי בעבר ב-140 שקלים.

עמליה : היום, קילו קמח עולה 140 שקלים?

מנוא : לא, לא, עכשיו הקמח זול יותר, וקילו זה 12 או 15 שקלים. כן. אבל סוכר נהיה 18 או 20 שקלים. ושמן הבישול הזה נהיה 25. וכפי שאת יודעת, המחיר שונה מאדם לאדם; כל אחד מוכר כפי שהוא רוצה. כי אין פיקוח, כל אחד עושה כפי שנוח לו.

עמליה : בצ'אט שואלים: האם מצבכם טוב משל אחרים?

מנוא : כן, תודה לאל, מצבנו טוב משל אחרים. ותודה לאל, הילדים שלנו רופאים בגרמניה. הם שולחים לנו סיוע ועוזרים לנו, והאחיות שלי גם שולחות לי תמיכה. תודה לאל, אנחנו בסדר גמור. וגם אנחנו עוזרים לאנשים אם הם זקוקים. וכמובן, אני מטפלת בכל הבנות שלי, כלומר כל הבנות שלי הן באחריותי, ואני לא יכולה לעזוב אותן.

עמליה : ישמרן לך אלוהים. הזמן שלנו כמעט נגמר. רבים כאן כותבים לך: תודה רבה, והם אסירי תודה מאוד לך, והם משתתפים בצערך מאוד, מאוד. וכולנו משתתפים איתך, ואנחנו מאחלים שנוכל לחיות יחד בשלום.

מנוא : בעזרת השם, שייגמר.

עמליה : ואנחנו מקווים שלא תאלצו להתפנות לדרום. הלוואי שזה יקרה.

מנוא : בעזרת השם, בעזרת השם. תודה, פרופסור, תודה רבה.

עמליה : תודה. תודה לכולם ולכל הנוכחים. להתראות, אמירה.